

Naturverdier og skjøtselsforslag for hul eik på Vollen i Kongsberg

Stefan Olberg



Naturverdier og skjøtselsforslag for hul eik på Vollen i Kongsberg

Forfattere: Stefan Olberg

Publisert: 13.01.2022

Antall sider: 6 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Viken/ Karsten Butenschøn

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Olberg, S. 2022. Naturverdier og skjøtselsforslag for hul eik på Vollen i Kongsberg. Biofokus rapport 2022-006. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Hul eik på Vollen / Hul eik på Vollen / Raspskjellsopp / Dragehode / Blanknål. Foto: Stefan Olberg / Terje Blindheim

Biofokus rapport 2022-006

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-350-3



Gaustadalléen 21

NO-0349 OSLO

Org.nr: 982 132 924

post@biofokus.no

www.biofokus.no

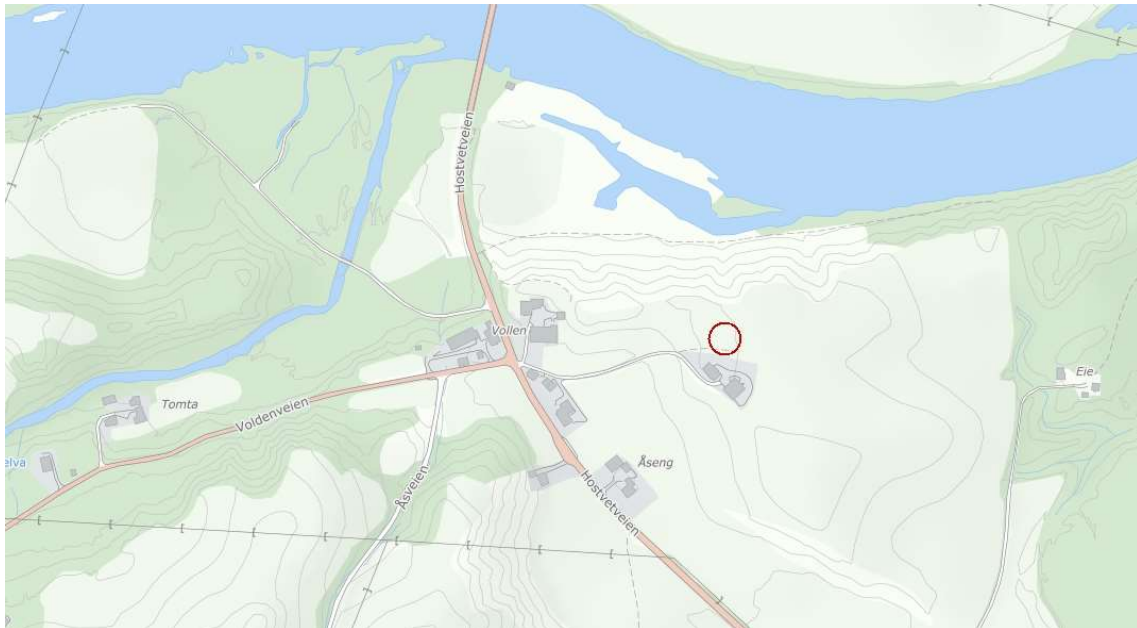
1 Innledning

Biofokus v/ Stefan Olberg har på oppdrag for Statsforvalteren i Viken v/ Karsten Butenschøn kartlagt naturverdier og vurdert skjøtelsbehov for en hul eik plassert på eiendom 58/4 i Hostvedtveien 475B på Vollen ved Skollenborg, etter forespørsel fra Kongsberg kommune.

2 Metode

Kartleggingen av det aktuelle eiketreet er gjort i henhold til siste versjon av Kartleggingsinstruks for kartlegging av Naturtyper etter Natur i Norge (NiN) etter Miljødirektoratets instruks ([Miljødirektoratet 2020](#)), mens verdivurderingen av naturtypen er delvis gjort etter kartleggingsinstruksen og delvis basert på faglig skjønn. Instruksen for kartlegging av store trær etter NiN legger en helt uforholdsmessig stor vekt på gjengroingsgrad i tilstandsvurderingen, samt har store mangler i vurderingen av naturmangfold (blant annet manglende vurdering av mengde/kvalitet av død ved og en ufullstendig vurdering av kvaliteten av eventuelle hulheter). Det tas heller ikke hensyn til rødlistede insektarter i kartleggingsinstruksen etter NiN, noe som er helt ulogisk da biller utgjør hovedtyngden av rødlisteartene tilknyttet hule eiker. Den endelige verdivurderingen etter NiN ender derfor ofte på et annet/tilfeldig nivå enn det som ville ha vært tilfellet ved en faglig basert, skjønnsmessig vurdering. Den utvalgte naturtypen *hule eiker* er definert i Forskrift om utvalgte naturtyper ([Lovdata 2022](#)) og skal tas ekstra hensyn til ifølge Naturmangfoldloven § 52.

Skjøtelsforslagene gitt i rapporten er i første rekke basert på kriterier for ivaretagelse av det biologiske mangfoldet knyttet til gamle, hule trær, men med et hensyn til nødvendig sikkerhet for omgivelsene, samt hva som burde være praktisk mulig å få til. Se for øvrig [Olberg m.fl. \(2018\)](#) for en generell innføring i naturverdier, behov for skjøtels- og sikringstiltak, samt nødvendige hensyn til hule eiker.



Figur 1: Kart som viser plasseringen av den kartlagte eika (rød ring) ved Vollen i Kongsberg.

3 Resultater

3.1 Beskrivelse av eiketreet

Det undersøkte eiketreet står dels på plenareal, dels på «skrotemark», samt at kronen også strekker seg ut over oppdyrket mark (gressproduksjon). Treet måler 550 cm i omkrets målt i brysthøyde, og stammen deler seg i to ca. to meter over bakken. Dette fører til en noe høyere stammeomkrets enn det alderen på treet skulle tilsi. De to hovedstammene har en vinkel og en kronestørrelse som tilsier et relativt stort press på hovedstammen, og dette har ført til at det har oppstått en sprekk mellom delstammene som går nesten helt ned til bakkenivå (fig. 2). Sprekken er over 10 cm vid i øvre deler. Det er en antydning til en begynnende hulldannelse i den ene delen av hovedstammen (sett igjennom sprekken), men det er ingen åpninger i stammen utenom sprekken og ikke noe muld ble observert. Heller ikke i de to delstammene ble det observert hulldannelser, sett fra bakkenivå. Kronen er relativt vid og er ikke beskåret i nyere tid. Et par grove og et par tynnere grener har derimot brukket av de siste årene. Ellers er det noen døde grener i kronen, men det er ingen tydelig tegn på at treet sliter. En liten løvtrebusk står ved basis av treet, ellers står treet helt fristilt og åpent plassert.

Treet har grov sprekked bark (< 6-7 cm), men ingen spesielle lavarter ble påvist ved en rask sjekk. Pulverdogglav og bristlav er vanlig på stammen fra ca. 1,5 m over bakken og oppover. På den nederste delen av stammen var det ved befarings en del møkk som stammer fra møkkspredning på det nærliggende jordet. Møkk på stammen er svært negativt for en del lav-arter som vokser på barken, da møkka tilfører næring/nitrogen og dermed endrer leveforholdene for lav på barken. Ingen rødlistearter eller andre spesielle arter ble påvist i tilknytning til treet. Potensialet for rødlistearter vurderes som under middels, i første rekke som følge av den regionale plasseringen (i utkant av eikas utbredelsesområde) og dels som følge av manglende hulhet med muld. Tilstedeværelse av grov dødved og grov sprekked bark medfører likevel at det kan finnes enkelte rødlistede insekter, sopp og lav tilknyttet treet. Som en naturtypelokalitet vurderes derfor treet å ligge på grensen mellom en B- og A-verdi etter faktaark basert på DN-håndbok 13, og oppnår svært høy kvalitet etter instruksene i NiN2 ([Miljødirektoratet 2021](#)).

Det er tegn på at det har vært gjort litt endringer på jordmassene under kronen (noe utflating av bakkenivå), men det ser ikke ut til å gjelde tett inn mot stammen. Stammen har en naturlig overgang til bakkenivå. Det er tydelig tegn på at tunge kjøretøy som traktorer med jevne mellomrom kjører innunder kronen. Det er også lagret noe stein tett mot stammen, og høyballer lagres årlig delvis under trekronen på nordsiden (fig. 2 og 3). Kjøring under trekronen og lagring av høyballer på dette stedet har ifølge grunneier foregått over lang tid.

3.2 Skjøtsel og hensyn

Det er sannsynlig at den søndre delstammen vil brette av om ikke alt for lang tid. Om dette skjer i morgen eller om flere år er derimot uvisst, og en nærmere vurdering av sannsynligheten for at dette skal skje bør gjøres av person med spesialkunnskap om dette. For å hindre en brekkasje anbefales det på det sterkeste at de to delstammene sikres ved hjelp av bardunering. En enkel forklaring på hvordan bardunering gjøres finnes bl.a. i [Olberg m.fl. \(2018\)](#). Det må gjøres en vurdering av kompetent trepleier hvorvidt en sikring av delstammene med bardun er tilstrekkelig for å hindre en fremtidig brekkasje. Er det ikke mulig å sikre treet – slik det fremstår i dag, bør det vurderes å sikre treet etter en reduksjon av

kronen. Gamle eiketrær er ikke spesielt glad i beskjæringer, og en kronereduksjon vil med all sannsynlighet redusere treets forventede levetid og bør derfor unngås hvis mulig. Fra et biologisk mangfold-ståsted frarådes det at treet beskjæres i særlig grad, og spesielt bør døde grener få lov til å bli værende på treet. De fleste rødlistearter knyttet til gamle eiketrær er avhengig av død ved, og døde eikegrener utgjør sjelden et sikkerhetsproblem. Nedfall av grovere grener bør enten få lov til å bli liggende under treet, eller flyttes til en solfylt plass i nærheten.

Det er velkjent at kjøring med tunge kjøretøyer og lagring av tunge gjenstander under kronen på gamle eiketrær kan skade treets rotsystem. Selv om slik aktivitet har pågått her i lang tid, anbefales det likevel at lagring av materialer og kjøring med tunge maskiner forsøkes unngås under trekronen i fremtiden.

Det må unngås at møkk sprayes på stammen når det nærliggende jordet gjødsles.



Figur 2: En stor sprekke har oppstått mellom de to delstammene, og det er overhengende fare for brekkasje. Høyballer lagres under trekronen og noen steiner er plassert inntil stammen. Foto: Stefan Olberg.



Figur 3: Eika ved Vollen i Kongsberg, sett fra vest. Foto: Stefan Olberg.

4 Referanser

- Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021.
<https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L., Lindegaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Versjon 2.
<https://www.artsdatabanken.no/NiN>
- Lovdata 2022. Utvalgte naturtyper. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100#KAPITTEL_6
- Miljødirektoratet 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2. M-1930., s.374. <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2021/februar-2021/kartleggingsinstruks---kartlegging-av-terrestriske-naturtyper-etter-nin2/>
- Olberg, S.; Reiso, S. og Solfeld, E. 2018. Veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker. BioFokus-rapport 2018-13. Stiftelsen BioFokus. Oslo. <http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2018-13.pdf>

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bildebehandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien [Biofokus rapport](#).



Biofokus rapport 2022–006
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-350-3

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no